

додаткових втрат при знищенні інформації, що призвело до зниження рейтингу та престижу підприємства на ринку послуг, тощо.

Інша ситуація з фіксуванням наслідків за допомогою термінів «значна майнова шкода» та «значна матеріальна шкода». У таких випадках описується якісна кількість явища у вигляді майнової шкоди і матеріальної шкоди відповідно. Прикметник «значна» виокремлює головну властивість такої шкоди і означає, що вона є не тільки майновою. Вочевидь, що це словосполучення є таким, що недостатньо точно відображає зміст майнової шкоди і суперечить загальномовним правилам, тому що не чітко відображає реальні наслідки терористичного акту (ч. 2 ст. 258 КК України), і фінансування тероризму (ч. 2 ст. 258⁵ КК України). При вчиненні терористичного акту таким наслідком є майнова шкода у значному розмірі, тому що вона являє собою вираз пошкодження, знищення, руйнування майна, а при фінансуванні тероризму значна шкода має розглядатися як комбінований наслідок і оціночне поняття, різновидом якого може бути майнова шкода в певному розмірі [2, с. 488–489].

На нашу думку, соціальний та моральний критерій повинні враховуватися в обох злочинах (ч. 2 ст. 258 та ч. 2 ст. 258⁵ КК України), оскільки у сучасних умовах особливо гостро стоїть питання всебічного захисту потерпілих осіб від тероризму. І тому значна майнова шкода повинна входити до комплексу значної шкоди як її різновид і при фінансуванні тероризму, і при вчиненні терористичного акту.

1. Проблеми систематизації та комплексного розвитку антитерористичного законодавства України / кол. авт. : В. С. Зеленецький, В. П. Ємельянов, В. Я. Настюк та ін. ; за заг. ред. В. С. Зеленецького, В. П. Ємельянова. – Х. : Право, 2008.

2. Демидова Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика : монографія / Л. М. Демидова. – Х. : Право, 2013.

Руфанова Вікторія Миколаївна
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
кримінального права та криминології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ СЕПАРАТИЗМУ В УКРАЇНІ

Кримінально-правова політики держави, будучи напрямком діяльності держави стосовно боротьби зі злочинністю, одним зі своїх завдань передбачає кримінально-правове регулювання суспільних відносин у частині криміналізації, декриміналізації, пеналізації суспільно небезпечних діянь.

Враховуючи ускладнення соціальної та криміногенної обстановки в Україні, яка викликана значною мірою анексією Автономної Республіки Крим та збройним конфліктом на територіях Донецької та Луганської областей, соціально значимим є забезпечення належної правової охорони суспільства від проявів сепаратизму.

Відповідно до положень проекту Закону України «Про протидію і запобігання сепаратизму та подолання наслідків сепаратистської діяльності на території України (десепаратизацію)» від 22.07.2014 р., реєстр. № 4300а, під сепаратизмом пропонується розуміти діяльність, спрямовану на відокремлення частини території України з етнічних, мовних, релігійних мотивів для створення нової держави, наділеної політичною самостійністю або широкою автономією. Підтримуючи думки вчених та експертів, вважаємо, що запропоноване визначення сепаратизму є не досить чітким та таким, яке не дає повного та достатнього усвідомлення того, які ж дії є сепаратистськими, та, відповідно, за які особа може бути притягнута до відповідальності. Останнє, в свою чергу, ускладнює формування та реалізацію державної політики у сфері протидії цьому суспільно небезпечному явищу. У зв'язку з цим соціально-необхідним сьогодні є розроблення поняття сепаратизму та закріплення його на законодавчому рівні.

Що стосується кримінально-правового регулювання запобігання сепаратизму, зазначимо, що чинний КК передбачає відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК) та фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону (ст. 110² КК).

Аналізуючи офіційні статистичні дані Генеральної прокуратури України щодо кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень за ст. 110 КК та ст. 110² КК за останні два роки, зазначимо, що у 2014 р. зареєстровано 321 злочин, передбачений ст. 110 КК, а у 2015 – 223 (-30,5 %) злочини. У 2014 р. було зареєстровано 7 кримінальних правопорушень за ст. 110² КК, а у 2015 р. – 8. Поряд з цим, вражає кількість осіб, яких було засуджено за ст. 110 КК : у 2014 р. – 23 особи, а у 2015 р. – 40 осіб. Щодо притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 110² КК, то за цією статтею засуджено лише 1 особу*. Виходячи з наведених цифр, можемо констатувати, що з урахуванням соціально-політичної ситуації в країні, до відповідальності за сепаратизм притягується незначна кількість осіб.

Поряд з цим, провівши несучільне вибіркове спостереження вироків суду щодо покарань, які застосовувалися до засуджених за ст. 110 КК у період з 2013–2016 рр., можемо зазначити, що більшість вироків характеризується застосуванням до винної особи положень ст. 75 КК України, тобто винна у вчиненні сепаратистських дій особа звільнялася від реального відбування покарання з випробуванням. Також поширеними фактами є призначення

* За офіційними даними Генеральної прокуратури України про кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень.

більш м'якого покарання, ніж передбачено санкцією ст. 69 КК України.

Питання інституту кримінально-правового покарання є дискусійним у науці кримінального права і в даному аспекті це не є винятком. Адже невідворотність покарання, на нашу думку, є однією з гарантій ефективності кримінальної відповідальності. До того ж норми кримінального законодавства, які регулюють питання звільнення від кримінальної відповідальності та покарання (ст.ст. 45–48, 75 КК), містять обмеження їх застосування щодо корупційних злочинів. На нашу думку, враховуючи суспільну небезпечність злочинів «сепаратистської спрямованості», ті наслідки, до яких вони призводять, потребує ґрунтовного дослідження питання наукової та практичної доцільності встановлення такого обмеження й щодо злочинів, які посягають на державний суверенітет, державну владу та територіальну цілісність. Це є необхідним для досягнення мети покарання як в частині його невідворотності, так і загальної та спеціальної превенції.

Поряд з цим, поза увагою законодавців залишаються недоречності, які містяться в діючих кримінально-правових нормах. Зокрема, ч. 1 ст. 110 КК передбачає однакове покарання за умисні, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України, та за публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій. Цілком погоджуємося з В.А. Тимошенком, який зазначає, що такий підхід до встановлення кримінальної відповідальності за діяння, що за суттю та змістом є готуванням до злочину, є помилковим. До того ж особа, яка вчиняє публічні заклики чи здійснює розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій, виступає в ролі підбурювача до вчинення умисних дій з метою зміни меж території або державного кордону України та порушення порядку, встановленого Конституцією України [1, с. 230].

Погоджуючись з дослідниками з цього питання, зазначимо, що такі суперечності законодавчої конструкції кримінально-правових норм мають місце внаслідок того, що проекти законів не проходять реальної перевірки на їх відповідність вже діючому законодавству, не проводиться належна кримінологічна експертиза та прогнозування ефективності їх правозастосування в майбутньому. Також останнім часом спостерігається «політичне забарвлення» законодавчих ініціатив, що не найкращим чином впливає на якість вітчизняного кримінального законодавства, його відповідність реальним потребам суспільства.

Таким чином, наявність кримінальної відповідальності за сепаратизм є адекватною реакцією держави на ті події, які сьогодні розвиваються в державі, та проявом соціального регулювання суспільних процесів засобами кримінально-правової науки. Поряд з цим, ефективність кримінально-правового регулювання запобігання сепаратизму значно підвищилася б за умови застосування справедливого та невідворотного покарання.

1. Тимошенко В. А. Деякі проблеми законодавчого забезпечення протидії сепаратизму в Україні / В. А. Тимошенко, С. В. Дрьомов : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовтня «Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування». – Х. : Право, 2016. – С. 228-234.